

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף כב:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה כ

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

כי א"כ לא ישיגו התכלית רק מתי מעט [א] מעט מאוד דהיינו הבעלי שכל פילוסופים. ומה יעשו קמני הערך שאין להם שכל כזה לחקור הקירות לדעת המושכלות, שהם רוב ועיקר העולם, איך ישיגו הם את התכלית. אבל באמת עיקר השגת התכלית הוא רק ע"י תמימות דייקא דהיינו יראת ה' ומצות מעשיות בפשיטות גמור וזהו (סוף קהלת) **סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם היינו ששלמה המלך ע"ה מלמד אותנו שעיקר השגת התכלית שהוא בחי' סוף דבר הוא רק ע"י תמימות ופשיטות ליראה את ה' [ב] ולשמור מצוותיו בפשיטות. וזהו **סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור**, שזהו בחי' תמימות ופשיטות ליראה את ה' ולקיים מצוותיו בעובדא וכו' בפשיטות כנ"ל. וזה שסיים כי זה כל האדם היינו כי זה יכול כל אדם לקיים ולהשיג ע"י את התכלית, מאחר שעיקר הוא את אלקים ירא וכו' ע"כ יכול כל אדם להשיג התכלית כי זה כל אדם יכול לקיים :**

ובאמת הוא איסור גדול מאוד להיות מוחקר ח"ו [ג] וללמוד ספרי החכמות ח"ו. רק הצדיק הגדול מאוד הוא יכול להכניס עצמו בזה ללמוד השבע חכמות [ד]. כי מי שנכנס בתוך החכמות הללו ח"ו יכול ליפול שם [ה]. כי יש אבן נגף בכל חכמה וחכמה שהוא בחי' עמלק. שע"י האבן הנגף הזה יכולין ליפול ח"ו. כי עמלק חי' פילוסוף ומוחקר וכפר בעיקר, כ"ש (דברים כה) **ולא ירא אלקים** [ו], דהיינו שהוא רק נוהג ע"פ חכמות ואין לו יראה כלל. אבל הצדיק כשנכנס באלו השבע חכמות, הוא מחזיק עצמו ונשאר קיים על עמדו ע"י אמונה בבחי' **וצדיק באמונתו יחי** (חבקוק ב). **כי שבע יפול צדיק וקם** (משלי כד), היינו שהצדיק הגדול הולך דרך אלו השבע חכמות, ואע"פ ששם יכולין להחליק וליפול ע"י האבן נגף בחי' עמלק כנ"ל, אבל הצדיק שבע יפול וקם ע"י אמונה כנ"ל. וזה **שבע יפול צדיק וקם** ס"ת **עמלק** שהוא האבן נגף של השבע חכמות שעל ידו נופלין ח"ו אך הצדיק **שבע יפול וקם** ע"י אמונה כנ"ל. וז"ש כמושה רבינו (שמות יז) **ויחי ידיו אמונה במלחמת עמלק**. כי ע"י אמונה החליש את עמלק דהיינו החכמות והחקירות כנ"ל. וזה **ויחי ידיו אמונה**, ידיו היינו בחי' מצוות מעשיות שהם בחי' אמונה כ"ש (תהלים קיט) **כל מצותיך אמונה** שע"י אמונה ומצוות מעשיות שהם היפך בחי' עמלק החלישו כנ"ל. ואמונה זה תפלה כמו שתרנג [ז] "פרישת בצלו. כי התפלה" משנה הטבע ונתכבלין החכמות והחקירות שהם הולכים ע"פ הטבע והיו עיקר התכלית אצלינו שתחי' התפילה נכללת באחדותו ית' בבחי' (דברים י) **הוא תהלתך והוא אלקיך** שהתפילה והש"י אחד כביכול וזהו עיקר התכלית באמת [ח]:

והמוחקרים והכופרים מפרשים כל התורה כולה ע"פ

חכמות ואפיקורסית"ו שלהם, שכל התורה ואפי' מצוות מעשיות הכתובים בתורה מפרשים הכל ע"פ צורה ושכל. לא מבטיח מעשיות הכתובים בתורה, אומרים שהם מרמזים רק על הנמשל והצורה לבד דהיינו שכליות שלהם. אלא אפי' מצוות מעשיות המפורשים בתורה, מפרשים הכל שהם מרמזים רק על שכליות וחכמות שלהם וכופרים בפשוטו לגמרי. וזהו בחי' מה שאמרו רז"ל (תנחומא [ט] והובא ברש"י תצא [י]) שהי' עמלק חותך מילות וזורק כלפי מעלה, כי מילה היא מצוה ראשונה שנצטוו בה אברהם אבינו [יא] שהי' ראש למאמינים [יב]. ועמלק שהוא בחי' הפילוסופים והכופרים הוא כופר בכל המצוות ומפרש הכל על שכליות לבד כנ"ל. וזהו חותך מילות וזורק כלפי מעלה, שכופר במצוות" מילה וזורקה כלפי מעלה אל השכל. כי הם מפרשים הכל רק על שכליות לבד וכופרים בעשיות המצוות" כנ"ל. אשרי מי שאינו יודע מהם כלל. וע"כ עיקר הכנעתו ע"י אמונה בחי' **ויחי ידיו אמונה וכו' כנ"ל** :

ב (ואת התורה לא שמעתי מפיו הק' **בעצמו וע' בהשמטות מזה**)

שייך לא"כ חדש [יג]

כ [יד] **ע"י** המהלוקת שיש בעולם ע"י נעשין מפורסמים קודם זמנם. היינו כי כשאחד נכנס בעבודת ה' הוא צריך לשהות ולהתמחה עד שיתפרסם בעולם. וע"י פגם המהלוקת נתפרסם קודם זמנו. וע"י הם גורמים היוק והפסד להאישי הזה שנעשה מפורסם קודם זמנו. או גם להדרך לעבודת ה' שהי' זה רוצה לגלות בעולם. ואזי גורמין מיתה לבעלי המהלוקת, ולפעמים שאין הפגם גדול כ"כ אזי גורמין עניות. וזה הסוד מבואר בתורה, בפ' (שמות כא) **וכי ינצו אנשים יחדיו ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה וכו'**. כי כשמתחיל ליכנס לאיזה דרך הוא בחי' הריון וצריך להתעלם שם בבחי' עיבור, כי עדיין לא נתגלה זה הדרך בעולם רק הוא נכנס לשם לגלותו ואזי הוא בחי' הריון בבחי' (משלי ד) **בדרך חכמה הוריתיך בחי' הריון וצריך לשהות שם ולהתמחה להמם עצמו שם כמו ב"עיבור כמעט אמו עד שיגיע הזמן שיצא לאויר העולם לגלות זה הדרך בעולם. וכשיצא קודם זמנו זה בחי' נפל. ופגם זה נעשה ע"י מהלוקת כנ"ל. וזה בחינות **וכי ינצו אנשים יחדיו** היינו מהלוקת על ידי זה **ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה**. היינו בחי' המפורסמים שנעשין קודם זמנם שהם בחינות נפלים כנ"ל. ועונשם מיתה או עוני לפי הפגם כנ"ל. וזה (שמות כא) **אם לא יהי אסון פרש"י** באשה היינו שלא יפסידו ויקלקלו את הדרך חכמה בעצמו שהוא בחינות" אשה הרה כנ"ל. רק יפסידו הנפלים דהיינו האנשים בעצמן שנתפרסמו ויצאו בעולם קודם זמנם. כי כמו שבאשה הרה כשנוגפין אותה עד שמפלת נפלים יש ב' בחינות דהיינו שלפעמים היא מפסדת הנפלים לבדם שמפלת אותם על ידי שיצאו בלא עתם.**

תורה אור
קהלת יב (יג) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם:
דברים כה (נח) אם לא תשמר לעשות את כל דברי התורה והאת הפתבים בספר הזה ליראה את השם הנכבד ונגורא תנה את יונד אלקיך: משלי כד (טז) כי שבע יפול צדיק וקם יושעים יקשלו שבות בשלה יז (יב) וידי משה קבדים ויחזו אבן וישיבו תחתי וישב עליה ואהרן וחור תמכו בקריו מזה אחד ומה אהרן ויהי ידיו אמונה עד בא השמש:
דברים עקב י (כא) הוא תהלתך והוא אלקיך אשר עשה אתך את הגדלת ואת הנוראת האלה אשר ראוי עיניו:
תורה כ
שמות כא (כב) וכי ינצו אנשים וינצו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון עניו וינצו כאשר ישית עליו בעל האשה וימת בפלילים:
משלי ד (יא) בדרך חכמה הוריתיך בחי' הריון וצריך לשהות שם ולהתמחה להמם עצמו שם כמו ב"עיבור כמעט אמו עד שיגיע הזמן שיצא לאויר העולם לגלות זה הדרך בעולם. וכשיצא קודם זמנו זה בחי' נפל. ופגם זה נעשה ע"י מהלוקת כנ"ל. וזה בחינות **וכי ינצו אנשים יחדיו** היינו מהלוקת על ידי זה **ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה**. היינו בחי' המפורסמים שנעשין קודם זמנם שהם בחינות נפלים כנ"ל. ועונשם מיתה או עוני לפי הפגם כנ"ל. וזה (שמות כא) **אם לא יהי אסון פרש"י** באשה היינו שלא יפסידו ויקלקלו את הדרך חכמה בעצמו שהוא בחינות" אשה הרה כנ"ל. רק יפסידו הנפלים דהיינו האנשים בעצמן שנתפרסמו ויצאו בעולם קודם זמנם. כי כמו שבאשה הרה כשנוגפין אותה עד שמפלת נפלים יש ב' בחינות דהיינו שלפעמים היא מפסדת הנפלים לבדם שמפלת אותם על ידי שיצאו בלא עתם.

א הכוונה הוא נמצא ברש"י בנ"י ויחזקאל פ"ה ג' ד', עמוד ג' יב. משלי כד ז'
ב מתורגמו - מצוותיו
ג לשה"כ דברים כה נח
ד מתורגמו - מצוותיו
ה עיין חיי מוהר"ן סימן תי
ו עיין רבינו בחי' סוף פ"ג דאבות ד"ה ודבר ידוע, והקדמת הרמב"ן לספר היצירה (הובא בקהלת יעקב ערך ז'), חכמת מספר, תכונה, תשבורת, ניגון, מדות, טבע, ואלהיות. ויש בזה הרבה דעות, ועיין יצירת דבש ח"ב דרוש ז' שהן חכמת המשקלות (מיכאב"ק), התכונה ונכלל בה איצטגנונות, הטבע, אלקיטיא, ההיגיון, המוזיקא, בעלי ניוטונים, והרמב"ם מכנה אותן רקחות ושבחות לתורה הקדושה. ועיין מדבר קדמות מערכת ח' (ד"ה ח"י חכמות).
ז עיין עבודת הקדש (לרבי מאיר בן גבאי) ח"ג פ"ו ד"ה ומה שטען מלמוד חז"ל
ח גם בדפוס' ותורגל - שהוא, ומתורגל - שהיא
ט הכוונה לעמלק, כך נדרש בספרי הובא ברש"י
י מתורגמו - תפילה
יא אונקלוס על הפסוק ויהי ידיו אמונה, פרישן בצלו.
יב גם בדפוס' ותורגל - פרישת. ומתורגל - פרישן (לשון אונקלוס פרישן) ועיין תורה ד' אות א' (דף ח:): ותורה ט אות א' ותורה כ' אות א' (דף כח:): ותורה טז (דף נד:): ותורה ה תנינא אות א' (דף ז:), גם שם רבינו כתב פרישת ובתורה תיקון פרישן.
יג מתורגמו - התפילה
יד להבדיל מהתכלית שאצלם שיהיו המשכיל מושכל ושכל אחד אצלינו התכלית שיהיו התפלה והמתפלל והקב"ה אחד ועיין גם לעיל תורה סה אות ג'
טו עור עיין לקמן תורה לש תנינא מה התכלית באמת.
טז גם בדפוס' ותורגל - ואפיקורסיות, ומתורגל - ואפיקורסיות
יז תנחומא כי תצא ט' י' ומדרש רבה איכה פרשה ג' (פסקה כב) ד"ה ת' תשיב וזהו בשלה דף סה: ודף סו.
יח דברים כה יח
יט בראשית יז י' ודף סו.
כ המקור בשרי השירים רבה ד' ט' תשורי מראש אמנה זה אברהם. ביאור הענין במנחת קנאות (להרשב"א) פ"ד.

כב:

ליקוטי

כ בא כב כג כד

מוהר"ן תנינא

תורה אור
שמות כא (כב) וכי יצאו
אנשים ונגזפו אשה הרה
וצאו ילדיה ולא יהיה אסון
עונש יענש פאשר שית
עליו בעל האשה ונתן
בפללים: (כב) ואם אסון
יהיה ונתמה נפש מתת נפש:
תורה כב

במדבר בהעלותך יב (ג)
וקאיש משה עגו מאד מכל
האדם אשר על פני האדמה:
ידימה כח (ו) ויאמר ירמיה
הנביא אמן בן יעשה ידו
קם ידו את בקריו אשר
נבאת להשיב עלי בית ידו
וכל הגולה מקבל אל הפקודים
הזה:

תורה כג
שעיה לה (י) ופדוי ידו
ישבון ויבאו עינין ברהב
ושמרת עולם על ראסם
ששון ושמחה ישגו ונסו יגון
ואגונה:
תורה כד

תהלים צב (ד) עלי עשור
ועלי נבל עלי הגיטן בבגדו:
(ה) כי שמחתני יקוק בפסלך
במשעי ידו ארגו:
ה יסעדנו על ערש דוד

דברים ראה טו (טו) שבעת
דמים תגז ליקוק אליך
במקום אשר יבחר יקוק כי
יברכך יקוק אלהיך בכל
תבואתך ובכל מעשה ידך
וקרית אך שמה:
תהלים נא (ט) ובתי אלהים
רוח נשפך לב נשבר ונדבה
אלהים לא תגה:

ולפעמים גם האשה הרה בעצמה ניוזקת עייז ונסתלקה. כמו כן בכחי הנ"ל, היינו שלפעמים נפסדין האנשים בעצמן שנתפרסמו קודם זמנם שהם בחי נפלים אבל עדיין לא נסתלק הדרך חכמה בעצמו רק הנפלים לבד. ויכולין אחרים להתעבר שם בכחי הריון הנ"ל, כמו במשל אשה הרה כנ"ל. ולפעמים נפסד גם הדרך חכמה בעצמו באופן שאפי' איש אחר אינו יכול ליכנסם לשם בכחי הריון לגלות ולהוציא זה הדרך לעולם, שזה בחי מיתת האשה הרה כנ"ל. ולפי הפגם כן העונש כמו שמפורש בתורה, [כ] אם לא יהי אסון באשה ענוש יענש בממון, היינו עניות שנעשה כשאין הפגם גדול כ"כ כנ"ל. ואם יהי אסון [כ] באשה שגרמו להפסיד גם הדרך בעצמו כנ"ל אזי ונתת נפש תחת נפש היינו מיתה כנ"ל. ה' יצילנו :

כא [כ] יכשמהדשין הידושי תורה, ואזי יש אלו הידועים המסתכלי ומצפים עייז וצריך להעמיד אנשי חיל להעמידם לפנייהם ולאחריהם כדי שלא יתקרב זר וזה נעשה עיי לימוד הפוסקים, שצריך ללמוד פוסקים קודם ההידוש שמהדש ואח"כ. ועייז נעשין בחי אנשי חיל מלפניהם ומלאחריהם. והתורה יורדת והולכת ביניהם לבטא, כי האנשי חיל עומדים עם הכלי זיין ואינם יכולים אלו הנז"ל להתקרב :

כב [כ] בענין ההכנעה טועים העולם הרבה. כי הלא כמה אנו מייגעין עצמינו בעבודות ובתפלה כדי לצאת ממוחזק דקמנות למוחיך גדלות [כ]. וא"כ אי"א שיהי ההכנעה בפשיטות כי א"כ הוא נכנס לקמנות [כ]. וע"כ בהכרה שיש בזה דעת [כ], וע"כ לאו כל אדם יכול להיות עניו כראוי רק משה רבינו ע"ה הוא הי עניו מכל האדם אשר על פני האדמה [כ]. ורז"ל קראו לענוה שאינו כראוי הנופה [כ] כשארז"ל (סוטה מא ע"ב) על ירמ' הנביא שהיה עניו נגד הנביא שקר הנני ואמר לו בהכנעה אמנ כן יעשה ה' [כ] וארז"ל על זה כל המחניף וכו' לסוף נופל ביד בנו וכו' :

כג [כ] בענין השמחה, ע"פ משל שלפעמים כשבני אדם שמחים ומרקדים, אזי הוטפים איש אחד מבוחיך שהוא בעצבות ומרה שחורה ומכניסים אותו בעל כרחו לתוך מחול המרקדים ומכריחים אותו בעל כרחו שיהי שמה עמהם ג"כ. כן יש בענין השמחה, כי כשאדם שמה אזי המרה שחורה והיסורים נסתלקים מן הצד. אבל מעלה יתירה להתאמץ לרדוף אחר המרה שחורה דווקא להכניס אותה ג"כ בתוך השמחה באופן שהמרה שחורה בעצמה תתחפף לשמחה שיהפך המרה שחורה וכל היסורין לשמחה כדרך הבא לתוך השמחה שאו מגודל השמחה והחדה מהפך כל הדאגות והעצבות והמרה שחורות שלו לשמחה. נמצא שחומף המרה שחורה ומכניס אותה בעל כרחו לתוך השמחה כמשל הנ"ל. וזה בחי (ישעי' לה) [כ] ששון ושמחה ישיגו ונפו יגון ואנחה שהיגון ואנחה בורחים ונסים מן השמחה כי בעת השמחה דרך היגון ואנחה

לעמוד מן הצד כנ"ל. אבל צריך לרדוף אחריהם דייקא ולהשיגם ולהגיעם להכניס אותם דווקא לתוך השמחה כנ"ל וזהו ששון ושמחה ישיגו ונפו שהששון ושמחה [כ] ישיגו ויתפסו את היגון ואנחה שהם נסים ובורחים מן השמחה להכניס אותם בע"כ לתוך השמחה כנ"ל. כי יש יגון ואנחה שהם הס"א שאינם רוצים להיות מרכבה אל הקדושה וע"כ הם בורחים מן השמחה ע"כ צריך להכריח אותם לתוך הקדושה והיינו השמחה בעל כרחם כנ"ל [כ]:

כד [כ] מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד [כ], ולהתגבר להרחיק העצבות והמרה שחורה בכל כחו [כ]. וכל החולאת הבאין על האדם כולם באין רק מוקלקול השמחה. כי יש עשרה מיני נגינה שהם בחי שמחה כ"ש (תהלים צב) עלי עשור וכו' כי שמחתני ה' בפעלך וכו'. ואזו יוד מיני נגינה באין בתוך עשרה מיני דפיקין והם מהיין אותן [כ]. וע"כ כשיש לקלול ופגם בהשמחה שהיא בחי יוד מיני נגינה עייז באין חולאת מן היוד מיני דפיקין שנתקלקליו עיי לקלול היוד מיני נגינה שהם השמחה כנ"ל כי כל מיני חולאת כלולים ביוד מיני דפיקין [כ]. וכן כל מיני נגונים כלולים ביוד מיני נגינה. וכפי [כ] לקלול השמחה והיגון כן בא חולאת [כ] כנ"ל. וגם חכמי הרופאים [כ] האריכו בזה שכל החולאת על ידי מרה שחורה ועצבות, והשמחה הוא רפואה גדולה [כ]. ולעתיד תתגדל השמחה מאד, ועל כל אמרו רז"ל (ירושלמי סוכה פ' לולב וערבה) [כ] ויבכמו"ד שמיני פ' יא [כ], עתיד הקדוש ברוך הוא להיות ראש הולא לצדיקים לעתיד לבא [כ] דהיינו שיעשה מחול לצדיקים הולא יתברך יהי ראש הולא. כי שכינה למעלה מראשותיו של הולא כמו שדרשו רז"ל (נדרים מ) שנאמר [כ] ה' יסעדנו על ערש דוד. כי אין להחולה שום היות רק השכינה מחי' אותו. ולעתיד על ידי השמחה יתתקן כל החולאת כנ"ל ואז יהיה הש"י ראש הולא דהיינו ראש המחול כנ"ל, כי השמחה היא בחי תיקון החולה כנ"ל. ובשביל זה נקראין השמחה והריקודין חולה כנ"ל כי הם תיקון החולאת כנ"ל :

והכלל שצריך להתגבר מאד בכל הכחות להיות אך שמח [כ] תמיד. כי טבע האדם למשוך עצמו למרה שחורה ועצבות [כ] מחמת פגעיו ומקרי הזמן [כ], וכל אדם מלא יסורים. ע"כ צריך להכריח את עצמו בכח גדול להיות בשמחה תמיד, ולשמח [כ] א"ע בכל אשר יוכל ואפי' במילי דשמותא [כ]. אף שגם לב נשבר [כ] הוא טוב מאד, עכ"ז הוא רק באיזו שעה וראוי לקבוע לו איזה שעה ביום לשבר לבו ולפרש שיתתו לפניו ית' כמובא אצלנו [כ]. אבל כל היום כולו צריך להיות בשמחה [כ]. כי מלב נשבר בקל יכולין לבא למרה שחורה, יותר מאשר יכולין ליכשל עיי שמחה ח"ו לבא לאיזה הוללות ח"ו. כי זה קרוב יותר, לבא מלב נשבר למרה שחורה. על כן צריך שיהי בשמחה תמיד [כ] רק בשעה מיוחדת יהי לו לב נשבר :

לכא לשמחה אלא עיי עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורמב"ם וק"א א"ח ברכת הוראה הלכה ו' אות יד ואות ט' ד' ו' ותפילין ו' לה ועיני תתומין ד' יא. ונפילת אפיס ד' ה' שוה מה שנתגו הנאים ואמוראים לומר מילי בדביותא לתני ליעיור, ועין חוקני דברים א' ו' שגם משה רבנו נתג כן. וקיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה ל' תנינא אות ו' ועיי' בתנה לעיין כתובת יא אהניא שטותי לטבא ובערובין נד: בפרש"י ד"ה באהבתה תגה תמיד וגמ' תענית ככ שאמר אליהו איהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות כ"ב סימן כא ועלים לתרופה מכתב יז, כה, פד, קיו, ועוד. ועיין פני יהושע פתיחת המחבר דקשה לשון בדביותא שהרי בשבת ל: לעיל מיניה אין הכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עיי' ע"ש.

לעמוד מן הצד כנ"ל. אבל צריך לרדוף אחריהם דייקא ולהשיגם ולהגיעם להכניס אותם דווקא לתוך השמחה כנ"ל וזהו ששון ושמחה ישיגו ונפו שהששון ושמחה [כ] ישיגו ויתפסו את היגון ואנחה שהם נסים ובורחים מן השמחה להכניס אותם בע"כ לתוך השמחה כנ"ל. כי יש יגון ואנחה שהם הס"א שאינם רוצים להיות מרכבה אל הקדושה וע"כ הם בורחים מן השמחה ע"כ צריך להכריח אותם לתוך הקדושה והיינו השמחה בעל כרחם כנ"ל [כ]:

כד [כ] מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד [כ], ולהתגבר להרחיק העצבות והמרה שחורה בכל כחו [כ]. וכל החולאת הבאין על האדם כולם באין רק מוקלקול השמחה. כי יש עשרה מיני נגינה שהם בחי שמחה כ"ש (תהלים צב) עלי עשור וכו' כי שמחתני ה' בפעלך וכו'. ואזו יוד מיני נגינה באין בתוך עשרה מיני דפיקין והם מהיין אותן [כ]. וע"כ כשיש לקלול ופגם בהשמחה שהיא בחי יוד מיני נגינה עייז באין חולאת מן היוד מיני דפיקין שנתקלקליו עיי לקלול היוד מיני נגינה שהם השמחה כנ"ל כי כל מיני חולאת כלולים ביוד מיני דפיקין [כ]. וכן כל מיני נגונים כלולים ביוד מיני נגינה. וכפי [כ] לקלול השמחה והיגון כן בא חולאת [כ] כנ"ל. וגם חכמי הרופאים [כ] האריכו בזה שכל החולאת על ידי מרה שחורה ועצבות, והשמחה הוא רפואה גדולה [כ]. ולעתיד תתגדל השמחה מאד, ועל כל אמרו רז"ל (ירושלמי סוכה פ' לולב וערבה) [כ] ויבכמו"ד שמיני פ' יא [כ], עתיד הקדוש ברוך הוא להיות ראש הולא לצדיקים לעתיד לבא [כ] דהיינו שיעשה מחול לצדיקים הולא יתברך יהי ראש הולא. כי שכינה למעלה מראשותיו של הולא כמו שדרשו רז"ל (נדרים מ) שנאמר [כ] ה' יסעדנו על ערש דוד. כי אין להחולה שום היות רק השכינה מחי' אותו. ולעתיד על ידי השמחה יתתקן כל החולאת כנ"ל ואז יהיה הש"י ראש הולא דהיינו ראש המחול כנ"ל, כי השמחה היא בחי תיקון החולה כנ"ל. ובשביל זה נקראין השמחה והריקודין חולה כנ"ל כי הם תיקון החולאת כנ"ל :

והכלל שצריך להתגבר מאד בכל הכחות להיות אך שמח [כ] תמיד. כי טבע האדם למשוך עצמו למרה שחורה ועצבות [כ] מחמת פגעיו ומקרי הזמן [כ], וכל אדם מלא יסורים. ע"כ צריך להכריח את עצמו בכח גדול להיות בשמחה תמיד, ולשמח [כ] א"ע בכל אשר יוכל ואפי' במילי דשמותא [כ]. אף שגם לב נשבר [כ] הוא טוב מאד, עכ"ז הוא רק באיזו שעה וראוי לקבוע לו איזה שעה ביום לשבר לבו ולפרש שיתתו לפניו ית' כמובא אצלנו [כ]. אבל כל היום כולו צריך להיות בשמחה [כ]. כי מלב נשבר בקל יכולין לבא למרה שחורה, יותר מאשר יכולין ליכשל עיי שמחה ח"ו לבא לאיזה הוללות ח"ו. כי זה קרוב יותר, לבא מלב נשבר למרה שחורה. על כן צריך שיהי בשמחה תמיד [כ] רק בשעה מיוחדת יהי לו לב נשבר :

לכא לשמחה אלא עיי עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורמב"ם וק"א א"ח ברכת הוראה הלכה ו' אות יד ואות ט' ד' ו' ותפילין ו' לה ועיני תתומין ד' יא. ונפילת אפיס ד' ה' שוה מה שנתגו הנאים ואמוראים לומר מילי בדביותא לתני ליעיור, ועין חוקני דברים א' ו' שגם משה רבנו נתג כן. וקיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה ל' תנינא אות ו' ועיי' בתנה לעיין כתובת יא אהניא שטותי לטבא ובערובין נד: בפרש"י ד"ה באהבתה תגה תמיד וגמ' תענית ככ שאמר אליהו איהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות כ"ב סימן כא ועלים לתרופה מכתב יז, כה, פד, קיו, ועוד. ועיין פני יהושע פתיחת המחבר דקשה לשון בדביותא שהרי בשבת ל: לעיל מיניה אין הכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עיי' ע"ש.

לכא לשמחה אלא עיי עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורמב"ם וק"א א"ח ברכת הוראה הלכה ו' אות יד ואות ט' ד' ו' ותפילין ו' לה ועיני תתומין ד' יא. ונפילת אפיס ד' ה' שוה מה שנתגו הנאים ואמוראים לומר מילי בדביותא לתני ליעיור, ועין חוקני דברים א' ו' שגם משה רבנו נתג כן. וקיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה ל' תנינא אות ו' ועיי' בתנה לעיין כתובת יא אהניא שטותי לטבא ובערובין נד: בפרש"י ד"ה באהבתה תגה תמיד וגמ' תענית ככ שאמר אליהו איהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות כ"ב סימן כא ועלים לתרופה מכתב יז, כה, פד, קיו, ועוד. ועיין פני יהושע פתיחת המחבר דקשה לשון בדביותא שהרי בשבת ל: לעיל מיניה אין הכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עיי' ע"ש.

לכא לשמחה אלא עיי עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורמב"ם וק"א א"ח ברכת הוראה הלכה ו' אות יד ואות ט' ד' ו' ותפילין ו' לה ועיני תתומין ד' יא. ונפילת אפיס ד' ה' שוה מה שנתגו הנאים ואמוראים לומר מילי בדביותא לתני ליעיור, ועין חוקני דברים א' ו' שגם משה רבנו נתג כן. וקיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה ל' תנינא אות ו' ועיי' בתנה לעיין כתובת יא אהניא שטותי לטבא ובערובין נד: בפרש"י ד"ה באהבתה תגה תמיד וגמ' תענית ככ שאמר אליהו איהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות כ"ב סימן כא ועלים לתרופה מכתב יז, כה, פד, קיו, ועוד. ועיין פני יהושע פתיחת המחבר דקשה לשון בדביותא שהרי בשבת ל: לעיל מיניה אין הכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עיי' ע"ש.

לכא לשמחה אלא עיי עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורמב"ם וק"א א"ח ברכת הוראה הלכה ו' אות יד ואות ט' ד' ו' ותפילין ו' לה ועיני תתומין ד' יא. ונפילת אפיס ד' ה' שוה מה שנתגו הנאים ואמוראים לומר מילי בדביותא לתני ליעיור, ועין חוקני דברים א' ו' שגם משה רבנו נתג כן. וקיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה ל' תנינא אות ו' ועיי' בתנה לעיין כתובת יא אהניא שטותי לטבא ובערובין נד: בפרש"י ד"ה באהבתה תגה תמיד וגמ' תענית ככ שאמר אליהו איהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות כ"ב סימן כא ועלים לתרופה מכתב יז, כה, פד, קיו, ועוד. ועיין פני יהושע פתיחת המחבר דקשה לשון בדביותא שהרי בשבת ל: לעיל מיניה אין הכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עיי' ע"ש.

לכא לשמחה אלא עיי עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורמב"ם וק"א א"ח ברכת הוראה הלכה ו' אות יד ואות ט' ד' ו' ותפילין ו' לה ועיני תתומין ד' יא. ונפילת אפיס ד' ה' שוה מה שנתגו הנאים ואמוראים לומר מילי בדביותא לתני ליעיור, ועין חוקני דברים א' ו' שגם משה רבנו נתג כן. וקיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה ל' תנינא אות ו' ועיי' בתנה לעיין כתובת יא אהניא שטותי לטבא ובערובין נד: בפרש"י ד"ה באהבתה תגה תמיד וגמ' תענית ככ שאמר אליהו איהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות כ"ב סימן כא ועלים לתרופה מכתב יז, כה, פד, קיו, ועוד. ועיין פני יהושע פתיחת המחבר דקשה לשון בדביותא שהרי בשבת ל: לעיל מיניה אין הכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עיי' ע"ש.

לכא לשמחה אלא עיי עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורמב"ם וק"א א"ח ברכת הוראה הלכה ו' אות יד ואות ט' ד' ו' ותפילין ו' לה ועיני תתומין ד' יא. ונפילת אפיס ד' ה' שוה מה שנתגו הנאים ואמוראים לומר מילי בדביותא לתני ליעיור, ועין חוקני דברים א' ו' שגם משה רבנו נתג כן. וקיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה ל' תנינא אות ו' ועיי' בתנה לעיין כתובת יא אהניא שטותי לטבא ובערובין נד: בפרש"י ד"ה באהבתה תגה תמיד וגמ' תענית ככ שאמר אליהו איהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות כ"ב סימן כא ועלים לתרופה מכתב יז, כה, פד, קיו, ועוד. ועיין פני יהושע פתיחת המחבר דקשה לשון בדביותא שהרי בשבת ל: לעיל מיניה אין הכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עיי' ע"ש.

לכא לשמחה אלא עיי עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורמב"ם וק"א א"ח ברכת הוראה הלכה ו' אות יד ואות ט' ד' ו' ותפילין ו' לה ועיני תתומין ד' יא. ונפילת אפיס ד' ה' שוה מה שנתגו הנאים ואמוראים לומר מילי בדביותא לתני ליעיור, ועין חוקני דברים א' ו' שגם משה רבנו נתג כן. וקיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה ל' תנינא אות ו' ועיי' בתנה לעיין כתובת יא אהניא שטותי לטבא ובערובין נד: בפרש"י ד"ה באהבתה תגה תמיד וגמ' תענית ככ שאמר אליהו איהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות כ"ב סימן כא ועלים לתרופה מכתב יז, כה, פד, קיו, ועוד. ועיין פני יהושע פתיחת המחבר דקשה לשון בדביותא שהרי בשבת ל: לעיל מיניה אין הכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עיי' ע"ש.

לכא לשמחה אלא עיי עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורמב"ם וק"א א"ח ברכת הוראה הלכה ו' אות יד ואות ט' ד' ו' ותפילין ו' לה ועיני תתומין ד' יא. ונפילת אפיס ד' ה' שוה מה שנתגו הנאים ואמוראים לומר מילי בדביותא לתני ליעיור, ועין חוקני דברים א' ו' שגם משה רבנו נתג כן. וקיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה ל' תנינא אות ו' ועיי' בתנה לעיין כתובת יא אהניא שטותי לטבא ובערובין נד: בפרש"י ד"ה באהבתה תגה תמיד וגמ' תענית ככ שאמר אליהו איהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות כ"ב סימן כא ועלים לתרופה מכתב יז, כה, פד, קיו, ועוד. ועיין פני יהושע פתיחת המחבר דקשה לשון בדביותא שהרי בשבת ל: לעיל מיניה אין הכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עיי' ע"ש.

לכא לשמחה אלא עיי עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורמב"ם וק"א א"ח ברכת הוראה הלכה ו' אות יד ואות ט' ד' ו' ותפילין ו' לה ועיני תתומין ד' יא. ונפילת אפיס ד' ה' שוה מה שנתגו הנאים ואמוראים לומר מילי בדביותא לתני ליעיור, ועין חוקני דברים א' ו' שגם משה רבנו נתג כן. וקיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה ל' תנינא אות ו' ועיי' בתנה לעיין כתובת יא אהניא שטותי לטבא ובערובין נד: בפרש"י ד"ה באהבתה תגה תמיד וגמ' תענית ככ שאמר אליהו איהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות כ"ב סימן כא ועלים לתרופה מכתב יז, כה, פד, קיו, ועוד. ועיין פני יהושע פתיחת המחבר דקשה לשון בדביותא שהרי בשבת ל: לעיל מיניה אין הכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עיי' ע"ש.

תורות י' מב רפב ובח"ב י' מה. עוד
במקל השמחה. עיין ספר העיקרים מאמר
ג' פרק לג השמחה סיבה עיקרית לקיום
ושלימות כל דבר ואפילו אצל גויים עיי"ש
ועיי"ש כיצד אינו סותר לחיוב לעבוד מתוך
יראה. משמע עס שמחה משתוקף הוא רשאת
האור ל"פ שכלפי שמחה כספי' הוא רק כיו
תמלי לנאח מעצבות.
וגם על זה צריך ישוב הדעת כי עיין
ספר המדות שמחה אות יג מי שרגיל
בשחוק בידוע שהוא רחוק מגדולת הש"י,
ועיין בזה בספר העיקרים הנ"ל. ועיין
לק"ה נבילת ידים לסעודה ו' י' שמחה
הוא הרחבת הלב בהשתוקקות מברך להש"י
בשבע שמוחה את פיך וכו'. (עיין
מוסר י' שמחה הוא עיי חלח וכלי וסאזוה
שמחשפט לדין וכלני' אזי נעשק מחלח ק'
התקוער ליקריו ומחלח ק' מרוב שמחה על
מלוה יקרא עיי"ש כגון שלים ומטכה ומיס
טובים ומחווה וכו"ו וק חלח יוכל לזה ולכל רק
כני עליו עיי"ש. ולע"פ שעל שמחה הוא מלוה
גדולה כמחלח כאלו לא חלח שמלוה לקרוד
(תמיד)

לכא לשמחה אלא עיי עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורמב"ם וק"א א"ח ברכת הוראה הלכה ו' אות יד ואות ט' ד' ו' ותפילין ו' לה ועיני תתומין ד' יא. ונפילת אפיס ד' ה' שוה מה שנתגו הנאים ואמוראים לומר מילי בדביותא לתני ליעיור, ועין חוקני דברים א' ו' שגם משה רבנו נתג כן. וקיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה ל' תנינא אות ו' ועיי' בתנה לעיין כתובת יא אהניא שטותי לטבא ובערובין נד: בפרש"י ד"ה באהבתה תגה תמיד וגמ' תענית ככ שאמר אליהו איהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות כ"ב סימן כא ועלים לתרופה מכתב יז, כה, פד, קיו, ועוד. ועיין פני יהושע פתיחת המחבר דקשה לשון בדביותא שהרי בשבת ל: לעיל מיניה אין הכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עיי' ע"ש.

לכא לשמחה אלא עיי עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורמב"ם וק"א א"ח ברכת הוראה הלכה ו' אות יד ואות ט' ד' ו' ותפילין ו' לה ועיני תתומין ד' יא. ונפילת אפיס ד' ה' שוה מה שנתגו הנאים ואמוראים לומר מילי בדביותא לתני ליעיור, ועין חוקני דברים א' ו' שגם משה רבנו נתג כן. וקיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה ל' תנינא אות ו' ועיי' בתנה לעיין כתובת יא אהניא שטותי לטבא ובערובין נד: בפרש"י ד"ה באהבתה תגה תמיד וגמ' תענית ככ שאמר אליהו איהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות כ"ב סימן כא ועלים לתרופה מכתב יז, כה, פד, קיו, ועוד. ועיין פני יהושע פתיחת המחבר דקשה לשון בדביותא שהרי בשבת ל: לעיל מיניה אין הכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עיי' ע"ש.

לכא לשמחה אלא עיי עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורמב"ם וק"א א"ח ברכת הוראה הלכה ו' אות יד ואות ט' ד' ו' ותפילין ו' לה ועיני תתומין ד' יא. ונפילת אפיס ד' ה' שוה מה שנתגו הנאים ואמוראים לומר מילי בדביותא לתני ליעיור, ועין חוקני דברים א' ו' שגם משה רבנו נתג כן. וקיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה ל' תנינא אות ו' ועיי' בתנה לעיין כתובת יא אהניא שטותי לטבא ובערובין נד: בפרש"י ד"ה באהבתה תגה תמיד וגמ' תענית ככ שאמר אליהו איהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות כ"ב סימן כא ועלים לתרופה מכתב יז, כה, פד, קיו, ועוד. ועיין פני יהושע פתיחת המחבר דקשה לשון בדביותא שהרי בשבת ל: לעיל מיניה אין הכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עיי' ע"ש.

מאמר כי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

רבנו מדבר כאן בגנות המחלוקת. והסכנה להיות מפרסם, ובפרט פרסום שנעשה ע"י מחלוקת, כיון שגורם לאדם להתפרסם קודם זמנו נעשה מפורסם של שקר. כי היה צריך להתעלם בדרך לעבודת ה' המיוחדת לו ואם היה מתעלם בה הזמן הנכון אזי היה מפורסם של אמת, וכיון שהתפרסם קודם זמנו, איבד שלימותו, וגם אפשר שהמחלוקת תגרום לאבד מן העולם את הדרך חכמה לעבודת ה' שהיתה צריכה להתגלות על ידו.

ליקוטי הלכות

לק"ה פקדון הלכה ה' אות לה – וזהו ולא תפיל אשה פרי בטנה כי הפלת נפלים בא חס ושלום על ידי פגם המחלוקת שהוא בחינת פגם אמונת חכמים בחינת וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה וכמוכן בהתורה על פסוק זה (בסימן כ' בליקוטי תנינא) כי על ידי המחלוקת נעשין מפרסמים קודם זמנם וגורמים מה שגורמים כמו שמבאר שם ואזי אין העולם מתנהג כראוי ועל ידי זה מתגברים המפרסמים של שקר לגמרי שזה עקר פגם אמונת חכמים. ועל פן התפלל במקום האבן שתיה ולא תפיל אשה פרי בטנה.

הקדמה

רבנו דבר הרבה פעמים בגנות המחלוקת והנזקים שגורמת עיין ליקוטי עצות מחלוקת ומריבה, (דהיינו מחלוקת שאדם בעצמו חולק על חברו או חבריו, אבל על מחלוקת שאחרים חולקים עליו, אמר להפך שהיא טובה לזה שחולקים עליו^{1/2} ומגביהה את האדם^{1/3}). בתורה זו מוסיף עוד נזק שגורמת המחלוקת אלא שכאן מוסיף דבר שלא אמר בשום תורה אחרת שהמחלוקת יכולה לגרום שבעלי המחלוקת יתחייבו מיתה.

דבר ידוע ובכל דור רואים בחוש את נזקי המחלוקת וגם התורה מזהירה כי יריבון אנשים וכי ינצו אנשים ולא תהיה כקרח ועדתו וכו' והדין פשוט שאם בריבם הרגו איש או אשה חייבים מיתה, אלא שרבנו מחדש כאן דבר תמוה, חיוב מיתה על נזק שלא ניכר לעין כלל, וגם לא ניכר לעין הקשר בין בעלי המחלוקת לנזק שגרמו, אלא הסבר רוחני שרבנו מחדש (ולא מבאר). ואעפ"כ אומר רבנו שחייבים על זה מיתה בידי שמים.

ומבאר רבנו שיש (למעלה) דרכים לעבודת ה', ותלמידים עובדי ה' צריכים לגלות בעולם, דהיינו לגלות בעולם דרך חדשה לעבודת ה'. וזה ע"י שהתלמיד מגלה אותה ומתעבר בה ולומד אותה על עצמו. וצריך להתעבר בה עד שיזכה להתלבש בה בכל קומתו, ורק אז מותר לו לפרסם עצמו וללמד אותה לאחרים.

ואומר רבנו שמחלוקת שיש בעולם גורמת שתלמיד יתפרסם לפני שגומר להתחדש בדרך שמעובר בה, וכיון שמתפרסם, אזי הוא כבר לא יוכל יותר לגלות אותה. והנזק הזה חמור מאד ועל כן ענשם של בעלי המחלוקת שגרמו לו היא עניות. אבל כשהמחלוקת חזקה יותר אזי יכולים לגרום גם להפסיד את הדרך לעבודת ה' בעצמה, ואזי כבר שום אדם לא יכול לגלות אותה. והפסד זה הוא כל כך חמור שחייבים עליו בעלי המחלוקת מיתה בידי שמים.

נמצא שרבנו מחדש כאן שכל המשתתף במחלוקת מסכן את עצמו בעניות או במיתה בידי שמים, כי הוא מפיל עובר ודמו ודם זרעיותיו נאבדו בגללו, כי אותו אדם שהיה צריך לחדש דרך לעבודה"ש היה יכול להחזיר המונים בתשובה. וגם יכול לגרום לרצח של דרך לעבודת ה', ולגרום שאפילו אחרים לא יכלו כבר להחזיר על ידה בני אדם בתשובה, והיא אבדה גדולה יותר להרבה יותר בני אדם לדורות.

רבנו אומר שתלמיד שהתפרסם לא יכול לגלות דרך חדשה לעבודת ה', אבל אחרי שכבר גילה אותה אזי טוב שיתפרסם, כדי שילמד אותה לאחרים. עיין תורה ח' תנינא אות ח' שכל מנהיג ירא שמים יש לו בחי' רוח הקדש שעל ידה זכה לכח הנהגה ובכוחו לחזק אצל אנשיו את האמונה לברר את המדמה. וזה עיקר התפקיד של מנהיג. מאידך הרבה רבנו להזהיר ממפורסמים של שקר שעל ידם לא זוכים לברור המדמה אלא לגאווה. כמבואר בתורה סא ותורה

^א טו סיון תשעט ירושלים. ג' עד יב אדר תשפא ירושלים

² שיח שרפי קודש – חלק ו' סימן כו – בדין תכף שחזר רבנו ז"ל מארץ ישראל והתישב בולאטיפאלי נתעוררה עליו ועל אנשי שלומנו מחלוקת גדולה (כמסופר בספר חיי מוהר"ן). ואמר אז רבנו בצחות לאנשי שלומנו הבאתי לכם מתנה (מנסייעתי) את המחלוקת "איה האב אייה גיברניקט א מתנה = מחלוקת.

³ עיין תורה קסא – המחלוקת מגביה ומרים את האדם, כי "האדם עץ השדה" (דברים כ), והנה עץ המנח על הארץ, אי אפשר לו להגביה את עצמו, כי אם על ידי שבאין עליו מים שוטפין אזי המים מרימין ונושאים את העץ, והמחלוקת נקרא מים כמו שכתוב (תהלים פ"ח): "סבובי במים כל היום הקיפו עלי יחד".

חיי מוהר"ן – אות תב – ענה ואמר להם תאמינו לי שיש בדי בן לעשות שלום עם כל העולם שלא יהיה שום חולק עלי, אבל מה אעשה שיש מדרגות והיכולות כאלו שאי אפשר לבא אליהם רק על ידי מחלוקת. "האי תגרא דמיא לבדקא דמיא" שנאמר, "פוטרי מים ראשית מדון" וכו' וכתוב (דברים כ), "כי האדם עץ השדה". ועץ השדה (שקורין בימל) כל מה ששופכין מים סביבו ביותר, הוא גדל ביותר:

קלה, ותורה כב ועוד הרבה. אבל בודאי שאדם צריך לחפש מי שגדול ממנו ללמוד ממנו, ולחפש את המנהיג הגדול שבדור ולחפש במנהיג הגדול שבדור את האמת לאמיתה, ולהזהר ממנהיג של שקר. ומי שרוצה בעצמו להיות מנהיג מפורסם צריך זהירות גדולה כי לא זכה עדיין להתעבר בדרך לעבודת ה' עד שכלו חדשיו בה אזי מסתמא הוא מפרסם של שקר כמבואר בלק"ה (פקדון ה' לה) ואם כבר זכה להתעבר בדרך לעבודת ה' המיוחדת לו ללמדה עדיין הוא בסכנה המבוארת בתורה יח תנינא שסכנה גדולה להיות מנהיג מפורסם, כי יכול בכל רגע לעבור על נאף גנב רצח.

רבנו מדמה כאן אדם המתחדש בדרך לעבודת ה', לעובר בבטן אמו. דהיינו שכדי לחדש דרך לעבודת ה', מסתמא תחילה נפל בשכלו איזה רעיון וחשב עליו ובמחשבתו ודמיונו הרחיב ובנה ממנו דרך בהעלם. ואזי כדי להוציא אותו לפועל הוא מתעבר בתוך הדרך והחכמה החדשה שרוצה לגלות. דהיינו כיון שהיכן שאדם חושב שם הוא/ו. נמצא שהוא מעובר בתוך השכל החדש הזה של דרך לעבודת ה'. ותחילה בבחי' יצירת הוולד מגלה את הדרך השייך לו, ואח"כ מתממה ומתחמם בה עד שכלו חדשיו. וכמו שעובר ראשית גדילתו עד שנעשה אדם קטן שיכול לחיות בעולם נפרד מאמו, הוא נעלם בתוך בטן אמו, כך כל דרך לעבודת ה' חדשה שרוצים לחדש אסור שהתלמיד יתפרסם לפני הזמן. וכמו שעובר ניזון בחבל הטבור מאמו הכי נמי האדם המעובר בדרך ניזון בשכלו מאם לבניה כיצד לבנות את עצמו לפי קומת הדרך לעבודת ה'.

לכן האדם המחדש אותה צריך לעבוד על פיה בהעלם בלא פרסום עד שתהיה אצלו מוחלטת וברורה, ורק אז מותר להתפרסם וללמדה לאחרים. כידוע שנה"י של הרב נעשין חב"ד לתלמיד דהיינו שרק מה שאצל הרב כבר ברור ומבורר ומוחלט ומבושל כראוי רק אותו משפיע לתלמיד. וכחז"ל (שבת קמה:) עה"פ "אמור לחכמה אחותי את" שדרשו אם ברור לך הדבר כאחותך שאסורה לך אמור ואם לאו אל תאמר/ו.

יש לדייק שהמחלוקת לא מפילה עובר אלא בדרך של גרמה כי רק גורמת לפרסום והפרסום הוא גורם לנפילת העובר. ולכאורה יכול ליפול גם לא ע"י מחלוקת כגון תאוה לכבוד. אבל האסון באשה דהיינו שהדרך לעבודת ה' תאבד זה גורם רק המחלוקת ולא הפרסום. וצ"ע כיצד המחלוקת גורם לפרסום וכיצד הפרסום לנפילה וכיצד המחלוקת גורמת למיתת האשה דהיינו הפסד הדרך לעבודת ה'.

קושיות

- א. לשון רבנו שהעובד ה' מתפרסם קודם זמנו נעשה נפל. וצ"ע מה אם מגלה את הדרך בלי שנעשה בעצמו מפורסם נ"ל שאפשר לגלות את הדרך אבל אין לזה משמעות רק למי שמתעבר בה.
- ב. צ"ע האם אפשר ששני תלמידים יתעברו באותה הדרך, כתאומים בבטן אחת.
- ג. צ"ע מה שאומר שע"י מחלוקת גורם לנפלים שהרי מעט יש תלמידים שמתעברים באיזה דרך לעבודת ה', בשלמא אם הכוונה בכל העולם, אבל אם הכוונה רק בסביבת המחלוקת כשמשעות הפסוק, לכאורה זה חשש די רחוק שיקרה ולמה רבנו מזהיר מזה כל כך.
- ד. לפי הפסוק וכי ינצו משמע שהמחלוקת ומריבה סמוכה לאשה לכן במקרה נגפו אותה, אבל היא לא משתתפת בה. אבל בדימוי של רבנו לכאורה משמע שהמחלוקת בעולם גורמת אפילו ברחוק מהאשה. וצ"ע עד כמה הדימוי הוא דווקא עד שאפשר ללמוד ממנו לביאור של רבנו.
- ה. וצ"ע האם המחלוקת גורמת לפרסום של התלמיד דווקא כשמשתתף בה או אפילו שהיא בעולם רחוק ממנו. ומסתבר שגם כשלא משתתף בה שהרי הוא בחי' עובר דלא שייך במחלוקת ואמו היא דרך רוחנית גם לא שייכת במחלוקת.
- ו. צ"ע כיצד המחלוקת בעולם גורמת לפרסום תלמידים קטנים קודם זמנם. ואולי במחלוקת אזי כל צד כדי לחזק את עמדתו תופס תלמידים לצד שלו ומפרסם אותם כדי לחזק את הצד שלו. או כגון שכדי שלא ילכו למפורסם של שקר שחולקים עליו עושים להם מפורסם איזה תלמיד משלהם. או כגון בית כנסת שבגלל מחלוקת חלק עזבו וביניהם כמה מפורסמים ומינו תלמידים במקומם. או כיון שבדרך כלל מחלוקת היא בין בעלי דעה ודייקא התלמידים החשובים הם הפעילים במחלוקת לכן מתפרסמים.
- ז. ממה שמבאר שאם יהיה אסון אזי הניצים יענשו במיתה, מבואר אע"פ שהתכוון לחברו ופגע באשה, לא בכוונה, חייב מיתה, כמבואר בגמ' שכאן עשו שלא בכוונה ככוונה. ומתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב, אבל עכ"פ נגפו אותה בכוחם. וצ"ע כי כשלא מתכוון כלל להרוג והרג הרי זה פטור, או שלא ידע שנמצאת אשה בסמוך להם גם יש פוטרים. ואילו כאן בדימוי להפלת נפלים רוחנית לכאורה התכוון לחברו ופגע בדרך ולא ידע כלל שהמחלוקת

י עיין תורה בא ד"ה חיים נצחיים – ועקר הכלליות שיהיה נכלל באחד הוא על ידי הדעת אותו יתברך, כמו שאמר החכם: 'אלו ידעתי, הייתי', כי עקר האדם הוא השכל, ועל פן במקום שחושב השכל, שם כל האדם, וכשיודע ומשיג בידיעת השם יתברך, הוא שם ממש, וכל מה שיודע יותר, הוא נכלל יותר בהשרש, דהיינו בו יתברך:

מקורו בצוואת הבעש"ט דף ה. הובא בבעש"ט על התורה פרשת נח עמוד התפילה את נו ובמקור מים חיים שם אות לא. ועיי"ש פרשת בראשית אות צו. וממ"ח אות פ'. ועיין שבחי הר"ן נסיעתו לא"י אות ו' שלפני נסיעתו אמר שרובו כבר שם.

ה והכוונה ללמוד לאחרים אבל להתייעץ אדרבה כי חרב על הבדים. כי אפילו שהחבר לא מקשה אלא רק שומע כבר עצם העבודה להסביר לזולת היא מועילה להבין ולהעמיק טוב יותר. כמו שרואים בחוש שגם תלוי למי מסבירים אפילו שהשומע שותק, לכל אחד מסבירים כפי מה שנדמה לי שהוא יכול להבין.

גורמת לזה וגם זה לא כוחו אלא גרמה נעלמת, ומדוע יתחייבו מיתה ממש. ואולי זה מגנות המחלוקת ואדם מועד לעולם, אע"פ שהתכוון לפגוע בחבירו שחולק עליו, ופגע שלא בכונה בדרך לעבודת ה', נענש בכל חומרת הנזק שגרם אע"פ שלא ידע ממנו כלל, כיון שמלכתחילה לא היה לא לעסוק במחלוקת.

- ח. צ"ע רבנו נקט כאן שמחלוקת גורמת להפלת נפלים. האם הכוונה דווקא מחלוקת כיון שהיא עניין גדול שגורר וסוחר רבים לתוכו, או כלשון הספר המדות שנקט מריבה דמשמע לכאורה אפילו שהיא רק בין שנים לא יותר. וכן מהפסוק כי ינצו משמע אפילו רק שנים. וא"כ נמצא שכל מריבה בין שנים היא מפלת נפלים עכ"פ ברוחניות. וצ"ע (לפי המבואר בהערה קודמת) האם רק כשהחולק/ו מתכוון להרוג את חבירו או רוצה במותו אזי מתחייב על הריגת הדרך לעבודת ה'.
- ט. לשון רבנו צריך לשהות שם ולהתמהמה לחמם עצמו שם עד שיתפרסם בעולם. צ"ע האם כל שלא התמהמה סימן שהפרסום של שקר.
- י. צ"ע מה הדוגמא לדרך לעבודת ה', שמתכוון רבנו האם מה שחדשו יחידי הדורות או דווקא לעובדי ה' או כל אדם יש לו בחי' דרך נראה ממה שתורה זו היא לכל הדורות בוודאי יש בה כוונה לכל אדם בפרט, או לעובדי ה'.
- יא. מפורסמים קודם זמנם בספר המדות קורא להם תלמידים קטנים וצ"ע האם משמע שמדובר בכל אחד שמתפרסם קודם שמשלים את הבחי' שלו.
- יב. צ"ע לשון רבנו דרך לעבודת ה' ולא דרך בעבודת ה' אולי כי עבודת ה' אדרבה לא צריך לחדש אלא בתמימות לקיים את המצוות אבל הדרך של כל אחד להגיע לתמימות זה כנראה יש מה לחדש
- יג. בשיחות הר"ן אות ה' מבאר רבנו שכל התחבולות והמצאות שממציאים בדרך החכמות החיצוניות הכל הארה מלמעלה ונראה שכל שכן דרך לעבודת ה' שהיא הארה מלמעלה לאדם. וצ"ע מהיכן מלמעלה האם ממקור אותו חידוש או שהיא הארת הנשמה לכל אחד או הארה מהצדיק (שאנו כעט ביד הסופר אצלו. והוא בחי' אם שמניק לישראל מתורתו כמבואר בתורה ד').
- יד. צ"ע מדוע הפרסום קודם הזמן עושה נפל בעבודת ה', דהיינו מדוע כיון שאדם מתפרסם כבר לא יכול להתמהמה ולשהות באותה הדרך עד שישלים הלימוד בה. האם המניעה מצידו שנעשה ישות, או מצד העולם שעושים עין הרע או מצד הדרך בעצמה שמלמעלה לא מאירים אותה למי שהוא מפורסם.
- טו. צ"ע כמה פרסום גורם להפלת נפל האם אפילו שנעשה מפורסם לאדם אחד או למיעוט רבים שנים או מניין או רבים ממש.
- טז. וצ"ע אם המשל לעובר בבטן אמו הוא מדוייק, אזי אולי אפשר לומר שכמו עובר שצריך לאמו, הכי נמי הדרך שרוצה לחדש היא הארה מבחי' אם לבניה, וכל זמן העיבור, התלמיד המעובר בה מקבל הארה זו, ועל ידה ממשיך לבנות ולחזק את החדוש, ועל כן אם נאחו בו פגם המחלוקת אזי מתפרסם דהיינו שנופל העובר ואזי מאבד את ההארה הזו, כי ניתק צינור הטבור. והוא כמו וולד שנוולד ונתגלה קודם שכלו חדשיו, ומת. דהיינו שעבודת ה' שהיה צריך להשלים חידוש עבודתו וללמדה לאחרים, הוא כבר לא יזכה לזה מחמת הפרסום.
- יז. מבואר שכשלא יהיה אסון אזי אע"פ שהתלמיד העובר נפל, עדיין אבל אפשר שעובד ה' אחר יתעבר באמא הזו, ויזכה להארה זו ויחדש את הדרך הזו. אבל לפעמים המחלוקת כל כך חזקה בבחי' ואם יהיה אסון, אזי מגיע הפגם עד אמא בניה, ואזי נאבד גם הדרך הזו לגמרי. צ"ע כיצד מחלוקת עולה עד אמא בשלמא תשובה אמרו חז"ל שמגעת עד כסא הכבוד, אבל מחלוקת, אולי זה לעומת זה המחלוקת היא הפך התשובה
- יח. צ"ע מה אשמים התלמידים הקטנים שנענשים במחלוקת של רשעים? וקשה לומר שמדובר בצדיקים הסמוכים לאותם רשעים ולא ברחו ממקום המחלוקת אע"פ שברחו מלחלוק בעצמם. כי לשון רבנו ע"י מחלוקת שיש בעולם משמע בכל מקום בעולם לאו דווקא סמוך לתלמידים וצ"ע.
- יט. צ"ע אולי האמא היא הצדיק (כמבואר בתורה ד') וא"א לקבל מהצדיק אלא ע"י אהבה ואחרות, דהיינו שזו מציאות שהמחלוקת גורמת עצירת השפע כדמצינו בפרנסה בתורה רעו הכי נמי כאן שפע של חכמה של הדרך לעבודת ה'. אלא שלשון רבנו משמע שהפרסום גרם ולא המחלוקת ולפ"ז אולי דומה להתמנות שבתורה א' תנינא שמבטל השפעת הנבואה ע"ש.
- כ. צ"ע לשון רבנו וצריך להתמהמה ולשהות עד שיתפרסם בעולם. האם יש עניין שיתפרסם והרי לעיל תורה יח תנינא אמר רבנו שסכנה גדולה להיות מפרסם ולהנהיג העולם. ואולי דווקא מפרסם שמנהיג עולם אבל כשאנו מנהיג אלא מפרסם אינה סכנה.
- כא. וצ"ע האם הכוונה שנעשה מפורסם אפילו בעניין אחר לגמרי, או דווקא בעניין הזה שלומד עתה לפני שגמר ללמוד ולהתחדש בו.
- כב. וצ"ע אולי זה החילוק דהיינו כשמתפרסם בעניין אחר אזי הדרך לא נאבדת אבל כשמתפרסם בעניין שרוצה לחדש אזי גם הדרך נאבדת. וצ"ע. ונראה שמפורסם אין הכוונה שמתפרסם שמו בעולם סתם אלא שמתפרסם כצדיק דווקא שגורם לאדם לגאווה ואולי זה גם בחי' התמנות שמפסיד השפעת הנבואה כמבואר בתורה א' תנינא.

¹ אבל אם אחד רוצה במות חברו וחבירו לא רוצה במות חברו אזי מבואר בפנים יפות ששניהם חייבים על נגיפת האשה, מיתה כיון שעכ"פ רב עמו ולא ויתר ולא היה מן הנעלבים ואינם עולבין.

- כג. צ"ע כיון שהנזק הוא מה שמתפרסם קודם זמנו, מדוע צריך לומר שזה נעשה ע"י מחלוקת הרי יכול להיות גם בגלל היצד"ר לכבוד. ונראה פשוט שאין הכי נמי אלא כאן החדוש הוא שמחלוקת בעולם גם גורמת להתפרסם קודם זמנו.
- כד. צ"ע אולי גם המבואר בתורה סא שאדם עושה לו רב שאינו ראוי, שאפילו את עצמו לא יודע להנהיג כראוי, זה העניין המבואר כאן שעשה לו רב שהתפרסם קודם זמנו לכן עדיין לא יודע להנהיג את עצמו. ולכן מבואר שם שהם נענשים ולא הוא, כי הוא יש לו יצה"ר של כבוד. ולפי המבואר כאן מובן כיון שהם פרסמו אותו קודם זמנו וגרמו לו להיות נפל.
- כה. צ"ע כיון שבפרשת "וכי ינצו אנשים ונגפו אשה" שם לכאורה לא בגודל המחלוקת תלוי אם יהיה אסון, כי גם במחלוקת ומריבה גדולה אפשר שלא יודמן שנגיפת האשה תהיה חזקה כל כך שהרי יש אפשרות גם שלא יגעו בה כלל. ומדוע משמע מרבנו שעובר רוחני תמיד נופל ע"י מריבה.
- כו. עיין אור החיים – אם לא ידעו שיש אשה סמוך להם פטורים. וצ"ע לפ"ז אם הניצים לא ידעו שמחלוקת גורמת להפלת נפלים רוחניים ומפסידה את הדרך לעבודת ה', האם יהיו פטורים מעונש. ונראה שגם האור החיים כוונתו על הבי"ד של מטה אבל מדין שמים לא פטורים.
- כז. צ"ע האם דווקא מחלוקת שלא לשם שמים, כגון על ממון, או אפילו לשם שמים, כגון מצוה לרדוף את פלוני הרשע. זו מריבה שגורמת להפלת נפלים. עיין זוהר רע"מ ח"ב דף קיד שהניצים הם מיכאל והס"מ.
- כח. צ"ע כיון שהספר של רבנו הוא לכל אדם האם אפשר לחדש שכוונת רבנו כאן היא לכל אדם שחלקו בתורה והנקודה שיש בו המיוחדת לו ואינה בחברו, היא נקראת דרך לעבודת ה' השייך לו, ועד שלא מגלה אותה בשלימות אזי אם נעשה מפרסם מאבד אותה. או כיון שרבנו אומר שאם לא יהיה אסון אזי אדם אחר יכול להתעבר בה נמצא מדובר בדרך כללית לעבודת ה' ולא פרטית.
- כט. צ"ע לכאורה גם לימוד תורה של רבנו היא דרך לעבודת ה' וצריך להתעבר בתוך כל תורה עד שמבין אותה לפי ערכו, אבל אם מפסיק באמצע לא יגיע למכוון, כמבואר בתורה רמה שתחילה מראים לו דמיון רחוק לאמת ואח"כ דמיון קרוב יותר ואח"כ עוד יותר קרוב לאמת עד שזוכה להבנה הקרובה ביותר לפי ערכו. נמצא ע"י מחלוקת בעולם קשה להעמיק בהבנת תורה ובפרט של רבנו שצריך ללכת עמה זמן ולהתמהמה ולהתחמם ולהיות בה עד שמבין.

עד כאן הקדמה

*

שייך לא"ב חדש [י"ח]

תורה כ [ט]

ע"י המחלוקת שיש בעולם / עי"ז תלמידים קטנים / נעשין מפורסמים קודם זמנם / י"ב.

נראה שכוונת רבנו בעיקר לעובדי ה' בעלי כשרון הנהגה, דהיינו איש אשר רוח בו / י"ג שבכל קהילה וצבור, שצריך להמתין ולהתחמם בדרכו המיוחדת לו לעבודת ה' עד שיהיה מותר להתפרסם, אבל רוב העולם יצרם מפתה אותם

¹ הכוונה לספר המדות ח"ב. ונקרא חוש כי בספר המדות יש שני חלקים הראשון הוא ליקוט מח"ל והשני מאוחר יותר שהוא חידושים של רבינו והרבה מהם מבוזרים בלק"מ אמנם רק כאן ולקמן תורה בו רבינו ציין זאת.

² ספר המידות – ערך מריבה חלק שני אות י. על ידי המריבה גורמים, שהתלמידים הקטנים נתפרסמים קדם זמנם, וזהו בחינת הפלת נפלים, שהולד יוצא לאויר העולם קדם זמנו, ועל ידי זה גורם עניות ולפעמים גורם מיתות, חס ושלום:

ספר המידות – ערך מפורסם – אות ג. על ידי המריבה גורמים שהתלמידים הקטנים נתפרסמים קדם זמנם. וזהו בחינת הפלת נפלים, שהולד יוצא לאויר עולם קדם זמנו, ועל ידי זה גורם עניות ולפעמים גורם מיתות חס ושלום:

³ לא ידוע מתי הוכן נאמרה תורה זו היא ביאור למה שכתב בספר המידות ערך מריבה חלק ב אות י' – על ידי המריבה גורמים, שהתלמידים הקטנים נתפרסמים קדם זמנם, וזהו בחינת הפלת נפלים, שהולד יוצא לאויר העולם קדם זמנו, ועל ידי זה גורם עניות ולפעמים גורם מיתות, חס ושלום: גם עיין שם ערך מפורסם אות ג'.

⁴ לשון בעולם משמע בכל מקום גם רחוק מהתלמיד, וצ"ע מהפסוק לקמן וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה משמע שהיתה סמוך להם. ואולי בעולם הכוונה שבעולם הסמוך לתלמיד וצ"ע.

⁵ תלמידים קטנים הוא לשון ספר המדות מריבה אות י'

⁶ צ"ע שלא מבואר מדוע המחלוקת גורמת לפרסום. ועיין לעיל בקושיות.

⁷ דהיינו מי שיש לו כשרון הנהגה ועיין תורה ח' תנינא אות ח' – פי כל מנהיג ומנהיג יש לו בחינת רוח נבואה, וגם עכשיו, שפּטְלָה הַנְּבִיאָה, אף על פי כן בהכרח שיהיה להמנהיג בחינת (במדבר י"ד): "רוח אחרת", מה שאין נמצא בשאר ההמון, שעל ידי זה זכה להיות מנהיג. כי בלא זה, מפני מה זכה זה דיקא להיות מנהיג ולא אחר. אף באמת כל מנהיג ומנהיג של ישראל יש לו בחינת רוח אחרת. כי המנהיג הוא בחינת (במדבר כ"ז): "איש אשר רוח בו, אשר יוציאם ויאמר", כי המנהיג המוציא והמביא את ישראל, בודאי יש לו בחינת רוח אחרת, אשר מחמת זה נעשה הוא דיקא מנהיג לישראל. וזה הרוח אחרת שיש להמנהיג הוא בחינת רוח הקדש, רוח נבואה. אף על פי שעכשיו אין נמצא רוח נבואה, רוח הקדש ממש, אף על פי כן בודאי יש לו בחינת רוח אחרת, הנמשך מן הקדש, מה שאין נמצא בשאר ההמון, שזהו גם כן בחינת רוח הקדש. אף על פי שאינו רוח הקדש ממש לידע עתידות, אף על פי כן הוא בבחינת רוח הקדש, רוח נבואה: ועל ידי בחינת הרוח הקדש שיש להמנהיג האמתית שהוא בחינת רוח נבואה, על ידי זה כל המתקרבים אליו נתחזק ונתתקן ונתקן אצלם האמונה האמתית דקדשה.

להתפרסם קודם הזמן. וכאן מדבר ממי שבעצמו מצליח להתגבר על יצרו, ואעפ"כ המחלוקת בעולם גורם לו לצאת ולהתפרסם קודם זמנו, ואזי גם הוא נעשה מפורסם של שקר כיון שהתפרסם קודם זמנו. אבל אולי מדבר גם על כל אחד שאת חלקו בתורה צריך ללמוד לפני שמתפרסם. ואולי מדבר גם על מי שעדיין לא ראוי להוראה ומתפרסם כמורה.

היינו כי כשאחד^י מרבים שזוכה להיות נכנס בעבודת ה' השייך לו, כי הרבה דרכים יש לעבודת ה', כגון אברהם אבינו שעבד במדת החסד ויצחק בדין ויעקב בתפארת ופנחס בקנאות, ומשה בענוה ואהרן בשלום, ויש בניצוח ויש בהודאה, ויש בהתבוננות ויש בפלפול וחכמה, ויש דרך של התחזקות ויש של התעוררות, ועיקר הכוונה לדרך כללית ולא השייכת רק לאדם מסויים. ונ"ל שכל הדרכים דרכי תשובה, וכל חידוש בזה הוא הארה מעולם התשובה בינה עלאה בחי' אם לבינה תקרא, ובה צריך להתעבר ובה הוא צריך לשהות ולהתמהמה עד שיתפרסם^{טו} בעולם כי צריך לגלות את הדרך לעבודת ה', (בחי' יצירת הוולד מטפה של הארת נשמתו המתחבר לדרך לעבודת ה' שצריך לגלות לפי בחינתו) ואח"כ צריך לשהות שם ולהתמהמה לחמם עצמו שם, בבחי' עיבור, עד שיבנה ויתלבש עצמו באותה חכמה לקומה שלימה, וכשיהיה בבחי' כלו חדשיו רק אז יצא לאור ויתפרסם.

ועיי פגם המחלוקת שיש בעולם נתפרסם קודם זמנו^{טז}. צ"ע אולי הכוונה כיון שמחלוקת הוא דבר סוהף כי ברית כרותה ללש"ה שיתקבל ואזי דייקא תלמידים עובדי ה' בעלי כשרון מביעים דעה ונעשים צד חזק במחלוקת ומתפרסמים. או כיון שמדמה רבנו את התלמיד לעובר שלא השתתף במריבת האנשים שנגפו את אמם^{טז}, צ"ל שהוא מתפרסם אע"פ שלא מצטרף למחלוקת אלא הוא עניין סגולי.

ועיי"ז הם האנשים העסוקים במחלוקת גורמים היזק והפסד להאיש הזה התלמיד שהתעבר בעבודת ה', שנעשה מפורסם קודם זמנו צ"ע מה הנזק להיות מפורסם^{טז}, משמע שבגלל הפרסום הוא כבר בוודאי לא יוכל להמשיך להשלים את גילוי החכמה והדרך לעבודת ה' שהתחיל, ואולי הפרסום גורם לגאווה או לקנאה ועין הרע או קטרוג מלמעלה שנעשים לו מניעות מלמעלה צ"ע. ועייין לק"ה פקדון ה' לה שכיון שהתפרסם קודם הזמן אזי נעשה מפורסם של שקר.

או גם להדרך^{יז} לעבודת ה' שהי' זה רוצה לגלות בעולם. והוא נזק והפסד נורא שהפסיד מכל העולם דרך לתשובה, ומנע מכמה בני אדם שרק בדרך הזו יכולים היו לשוב אליו ית', או אפילו לכל העולם שנאבדה מהם הדרך הזו לשוב. כי לכל אחד יש הרבה דרכים לשוב בכל עניין דרך אחרת. נמצא הבעל מחלוקת הוא בחי' מחטיאו גדול מהורגו.

ואזי גורמין מיתה לבעלי המחלוקת דהיינו לעצמם, ולפעמים שאין הפגם גדול כ"כ אזי גורמין עניות לעצמם, ועייין תורה רעז בשם השל"ה הקדוש מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות.

עתה יבאר כיצד עניין הנ"ל מבואר בפסוק בתורה בפרשת משפטים, וכי ינצו אנשים יחדיו ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה וכו'. ומבאר שאשה היא דרך^{יז} בעבודת ה', וילדיה היא תלמיד העובד ה' הרוצה להתחדש בה. כי כשרוצה אדם לחדש איזה דרך לעבודת ה', אזי צריך להתעבר בתוך הדרך החדשה כעובר בבטן אמו, ונ"ל כי כל החדושים הם מלמעלה וכל עוד עוסק בהתחדשות בתוך הדרך קודם שזוכה שהיא מלבשת את כל קומתו, אזי הוא בבחי' קשור בחבל טבור לאמו, דהיינו לשרש החדוש שהוא אם לבינה תקרא, אמא עילאה, עולם התשובה, ויונק משם את החדוש וכל בניינו, ורק כשכלו חדשיו אזי מוכן הוא להיוולד ולצאת לחוץ לנשום בכוחות עצמו, וללמד לאחרים, אזי מותר שיהיה מפורסם ולא יזיק לו. אבל אם בגלל מחלוקת בעולם הוא מתפרסם קודם זמנו, זה בחי' הוולד היוצא מבטן אמו קודם זמנו, שאזי הוא מת, שזה בחי' שאותו מפורסם כבר לא יוכל להשלים את לימודו באותה דרך לעבודת ה' מחמת הפרסום. אבל החידוש עצמו הוא מלמעלה, ועדיין יכול עובד ה' אחר לחדש אותו, אבל לפעמים המחלוקת בבחי' "ואם אסון יהיה", דהיינו כל כך קשה עד שגם החידוש עצמו כבר לא יכול להתגלות^{יח}.

^{יז} צ"ע מה הכוונה בשאדם האם כל אחד או רק מעט הראויים לזה.

^{טז} צ"ע האם יש עניין שיתפרסם והרי לעיל תורה יח תנינא אמר רבנו שסכנה גדולה להיות מפרסם ולהנהיג העולם.

^{טז} צ"ע איך המחלוקת גורם לפרסום. ואולי כגון שרדפו איזה מפרסם של שקר וכדי שלא יפנו אחריו עשו איזה תלמיד משלהם לצדיק במקומו.

^{יז} (השאלה גם בכלליות עד כמה צריך לפרש את העניין בצמוד לפסוק שבו הליבש רבנו את השגתו)

^{יח} צ"ע לכאורה עיי' שמתפרסם אזי באים ושואלים אותו ואזי מתלמידי יותר מכולם כמבואר בתענית ז. ונראה כוונת רבינו שבודאי גם קודם שמתפרסם לומד עם חברותא ונושא ונותן עם תלמידי חכמים אבל עד שלא משלים ללמוד את הדרך עד שנעשית אצלו ברורה כאחותך שאסורה לך אזי אם נעשה מפורסם ויוצא ללמד לאחרים מפסיד את הדרך ומפסיד את עצמו שכבר נפל מעבודת ה' עיי' הפרסום והביקורת שעליו, וקנאה ועין הרע ומניעות משמים וכיו"ב.

^{טז} צ"ע לעיל כתב כשאחד נכנס בעבודת ה' ומדוע כאן כתב הדרך לעבודת ה'. משמע שמדובר בדרך אל עבודת ה' ולא עבודת ה' בעצמה. כי עבודת ה' עצמה היא לקיים את המצוות בתמימות אבל הדרך לזה בזה יש מה לחדש וצ"ע האם לכל אחד דרך משלו או הכוונה לדרך חדשה לכלל.

^{יז} עייין ילקוט שמעוני על איוב פ"ו סוף רמז תתק – ואין דרך אלא אשה שנאמר כי דרך נשים לי.

^{כא} צ"ע מדוע ואולי היא גזרת שמים שלא ראויים לחדוש הזה. בבחי' מחלוקת דוחה מאה פרנסות, דהיינו גורמת לביטול ההשפעה הזו מלמעלה.

וזוה הסוד מבואר בתורה, בפ' (שמות כא) ^{כב} וכי ינצו אנשים יחדיו ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה וכו'. רבנו דורש את הפסוק על פי הנ"ל שהאנשים הם בעלי המחלוקת, והאשה היא הדרך לעבודת ה', וילדיה הוא העובד ה' שרצה לחדש אותה והתפרסם קודם זמנו, כי כשמתחיל ליכנס דרך הוא בחי' הריון וצריך להתעלם שם בבחי' עיבור, כי עדיין לא נתגלה זה הדרך בעולם רק הוא נכנס לשם לגלותו ואזי הוא בחי' הריון בבחי' (משלי ד) ^{כג} בדרך חכמה הוריתך פשט הפסוק לשון הוראה ורבנו מפרש שהדרך החכמה משחדש בעבודת ה' היא בחי' הריון ^{כד}. וצריך תחילה לגלותו בבחי' יצירת הוולד ואח"כ

^{כב} שמות פרק כא (כב) וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענוש וענוש פאָשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים: (כג) ואם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש: (כד) עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל: (כה) פניה תחת פניה פצע תחת פצע הבורה תחת הבורה:

רש"י (כב) וכי ינצו אנשים – (מכילתא) זה עם זה ונתכוין להכות את חברו והכה את האשה: ונגפו – אין נגיפה אלא לשון דחיפה והכאה כמו (תהלים צא) פן תגוף באבן רגלך (ירמיה יג) ובטרם יתנגפו רגליכם (ישעיה ח) ולאבן נגף: ולא יהיה אסון – באשה: ענוש וענוש – לשלם דמי ולדות לבעל שמין אותה כמה היתה ראויה להמכר בשוק להעלות בדמיה בשביל הריונה: ענוש וענוש – יגבו ממון ממנו כמו (דברים כב) וענושו אותו מאה כסף: כאשר ישית עליו וגו' – כשיתבענו הבעל בב"ד להשית עליו ענוש על כך: ונתן – המכה דמי ולדות: בפללים – ע"פ הדיינים:

עין אור החיים – אם לא ידעו שיש אשה סמוך להם פטורים

עין פנים יפות שמקשה על לשון הכתוב ונגפו לשון רבים ומה הדין כשאחד מהם נגף מתוך המריבה עם חברו. ותיירך שכיון שנגף מתוך מריבה עם חברו גם חברו גם חברו שותף לנזק. כי אם היה מן הנעלבים ולא עולבין לא היתה מריבה.

ונגפו – עין מלבי"ם סוף אות פז בשם הר"א שסתם נגף היא מכת מות. (וכתב שהאריך בזה בפרשת וארא עה"פ הנני נוגף את כל גבולך.)

עין העמק דבר שמדובר שהאשה הכניסה עצמה למריבה דאי לאו הכי הרי המתכוון לזה והרג את זה פטור. וכתב שכן פסק הרמב"ם כאן כרב אדא בר אבהו בב"ק מב. אע"פ שלא פוסק כר"ש דלא מתכווין פטור.

תורה תמימה – ויצאו ילדיה. מעוט ולדות שנים, ומנין אפילו אחד, ת"ל הרה – מכל מקום <קנט> [מכילתא]:

ולא יהיה אסון. אמר אביי, נאמר אסון בידי אדם ונאמר אסון בידי שמים, וקרהו אסון (פ' מקץ), מה אסון הנאמר בידי אדם פטור מן התשלומין אף אסון הנאמר בידי שמים פטור מן התשלומין <קס> [כתובות ל' א']:

ולא יהיה אסון. כל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון, שנאמר ולא יהיה אסון ענוש וענוש והא אם יהיה אסון לא יענוש <קסא> [שם ל"ו ב']:

ועיין זוהר ח"ב דף קיד. – רעיא מהימנא: כי ינצו אנשים, אלין מיכאל וסמאל, ונגפו אשה הרה, דא כנסת ישראל, ויצאו ילדיה, בגלותא, ענוש וענוש, דא סמאל, כאשר ישית עליו בעל האשה, דא קודשא בריך הוא:

מכילתא משפטים נזיקים פרשא ח' – ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה. אבא חנין משום ר' אליעזר ונגפו אשה הרה למה נאמר לפי שנאמר ויצאו ילדיה הא למדנו שהיא הרה ומה תלמוד לומר הרה שאם הכה על ראשה או על אחת מאיבריה שומע אני יהא חייב תלמוד לומר הרה מגיד שאינו חייב עד שיכה במקום עוברת.

מכילתא דרשב"י פרק כא – וכי ינצו אנשים לעשות את שאין מתכוין כמתכוין: כי ינצו אנשים ונגפו אשה. אנשים מתנצין ונגפו אשה הרה אין לי אלא בכי ינצו שעשה את שאין מתכוין כמתכוין מניין אף בכי יריבון נעשה את שאין מתכוין כמתכוין ת"ל כי ינצו וכי יריבון מצות היא מריבה ומריבה היא מצות מה בכי ינצו נעשה את שאין מתכוין כמתכוין אף בכי יריבון נעשה את שאין מתכוין כמתכוין כן הוא נותן נזק וצער ולהלן הוא נותן שבת ורפוי מנין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל כי ינצו אנשים וכי יריבון אנשים והלא מצות היא מריבה ומריבה היא מצות אלא ליתן את האמור כאן להלן ואת האמור להלן כאן:

שו"ע ח"מ סימן תכג – (א) הנוגף את האשה ויצאו ילדיה, אף על פי שלא נתכוון, חייב לשלם דמי ולדות לבעלה, ונזק וצער לאשה. וכיצד משערין דמי ולדות, שמין את האשה כמה היתה יפה עד שלא ילדה, וכמה היא יפה משילדה, ונותנים לבעל. (וצער ונזק משערין כמה תפחת האשה ונכחשת יותר כשהיא מפלת על ידי הכאה משילדה כדרכה. וכן בשבת וריפוי, אם צריכה לכך (טור ס"א). ועיין באבן העזר סימן פ"ג). ואם מת הבעל, נותנים ליורשיו. ואם נגפה אחר מיתת הבעל, נותנים אף דמי ולדות לאשה. (וי"א דהוא של יורשיו) (טור בשם הראב"ד והרא"ש):

^{כב} ספר משלי פרק ד (יא) בדרך חכמה הוריתך הדרך חכמה הוריתך הדרך חכמה הוריתך:

מלבי"ם (יא) בדרך חכמה הוריתך – הדרך הוא הדרך הישר, והמעגל הוא הדרך הסובבי, והאדם צריך ללכת בדרך האמצעי שהוא הדרך הישר הקבוע, והוא דרך החכמה, כמו דרך הרחמים, דרך הבושת, דרך הענוה, וכדומה, ועו"א בדרך חכמה הוריתך אמנם לפעמים צריך להטות מדרך הישר וללכת במעגל שהוא הדרך הסובבי, אם אין מגיע אל מחוז החפץ בדרך הישר, (כגון אם יש עיכוב שדרך הישר הר ורכסים וכדומה) כמו מי שנוטה בטבעו אל הכילות, א"א שילך בדרך האמצעי שהוא דרך הנדיבות רק צריך להטות אל קצה האחר שהוא מדת הפזרנות, שהוא המעגל, שעל ידו יתגל לבא אל הדרך הישר האמצעי שהוא מדת הנדיבות, ובוה צריך לידע איך יגיע ע"י המעגל ויסב בו אל דרך הישר, ועו"א הדרכתך במעגלי יושר – היינו ושידע יושר המעגל כל יטה אל צד האחר, כאותן שכתוב בהם ונלוזים במעגלותם – (למעלה ב' ט"ו) ובוה אין די בהוראה לבד שיראה לו הדרך כמ"ש בדרך חכמה הוריתך, כי צריך הדרכה שידריך וינהל אותו בידו במעגל לבד יטעה, ועו"א הדרכתך:

מלבי"ם ביאור מילים – (יא) בדרך, במעגלי – עי' הבדלם למעלה (ב' ט"ו). הוריתך, הדרכתך המדריך הוא יותר מן המורה, וכן הורני ה' דרכך ונחני בארח מישור:

^{כב} כי התורה בחי' אם כמבואר בשמות רבה – פרשה ל פסקה ה – אם בטלו ישראל את המצות כאילו מקללין אב ואם ואין אב אלא הקב"ה שנא' (שם סד) ועתה ה' אבינו אתה ואם זו התורה שנאמר (משלי א) ואל תטוש תורת אמן והיא מגודלת בסיני שנאמר (שם ד) בדרך חכמה הוריתך: (פסקה ו) בא וראה כמה צוה הקב"ה בפ' זו על כל דבר ודבר שנאמר כי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה אם מתה ונתת נפש תחת נפש ואם לא מתה עונשין אותו ממון עד עכשיו לא ראה האור אלא נתון במעי אמו....

מהר"ז שם – מ"ש מגודלת בסיני פירוש שגדלה אותנו בסיני כאם כמ"ש בדרך חכמה הוריתך שהחכמה הרה וילדה אותם כאלו נעשינו בריה חדשה ע' ב"ר ריש פ' א' אמן רבתי. עכ"ל.

חדושי הרד"ל שם – עיין שיר השירים רבה פ"ג שדרשו על בית אמי זה סיני.

עוד לשהות שם ולהתמהמה לחמם עצמו שם כמו כה"עבור במעי אמו עד שיגיע הזמן שיצא לאויר העולם לגלות זה הדרך בעולם כמו שמצינו שהבעש"ט הסתיר עצמו מאד עד שהתגלה, ורבינו עד שנת תקסח שנעשה חולה לא הרשה להראות את התורות שלו לאיש זר וכן רשב"י בחייו לא הרשה לרבי אבא להראות את הכתבים של הזוהר לאף אחד חוץ מהחבורה הקטנה שהיו באיירא. וכשיוצא קודם זמנו זה בחי' נפל. ופגם זה נעשה ע"י מחלוקת כנ"ל.

וזה בחינות "וכי ינצו אנשים יחדיו" היינו מחלוקת על ידי זה "ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה". לדיה היינו בחי' המפורסמים שהם תלמידים שנעשו מפורסמים קודם זמנם שהם בחינות נפלים כנ"ל.

ועונשם של בעלי המחלוקת שגרמו לזה, הוא מיתה או עוני לפי הפגם כנ"ל.

וזה שאמרו שם בהמשך הפסוק ב' (שמות כא) [כ"ז] כי ינצו וכו' ונגפו וכו' ויצאו ילדיה אם לא יהי' אסון ועל זה פרש"י דהיינו באשה דהיינו אם האשה לא תמות, ולפי רבנו היינו שלא יפסידו ויקלקלו את הדרך חכמה בעצמו שהוא בחינות כ"ח אשה הרה כנ"ל. רק יפסידו את הנפלים דהיינו האנשים בעצמן עובדי ה' שהתעברו באיזה דרך לעבודת ה' שנתפרסמו ויצאו בעולם קודם זמנם בגלל המחלוקת. בפסוק ויצאו ילדיה משמע לפחות שנים שהיו תאומים בבטנה, לכן רבנו אומר יפסידו הנפלים דהיינו האנשים בעצמן, אע"פ שבדרך לעבודת ה' לכאורה בכל דרך יש עובד ה' אחד שמתחדש בה, ולכאורה אפשר שבדרך לעבודת ה' אחת יתעברו גם שנים. וצ"ע. עכ"פ הוא הדין באחד. גם באשה כתוב ילדיה אע"פ שבדרך כלל יולדת וולד אחד, וחז"ל למדו מדכתיב "הרה" שאע"פ שכתוב ילדיה הכוונה גם לילד אחד.

כי כמו שבאשה הרה כשנוגפין אותה עד שמפלת נפלים יש ב' בחינות דהיינו שלפעמים היא מפסדת הנפלים לבדם שמפלת אותם על ידי שיצאו בלא עתם.

[דף כב:]

ולפעמים גם האשה הרה בעצמה ניזוקת עי"ז ונסתלקה הנ"ל.

כמו כן בבחי' מחלוקת הנ"ל, היינו שלפעמים נפסדין האנשים בעצמן התלמיד המעובר בדרך לעבודת ה' שנתפרסמו קודם זמנם שהם בחי' נפלים כי פרסום הוא כמו שיצא שמם לחוץ, וכבר אין להם יניקה מאמם ולא יוכלו לחדש את הדרך חכמה לעבודת ה', אבל עדיין לא נסתלק הדרך חכמה בעצמו רק הנפלים שהיו מעוברים בה לבד. ויכולין אחרים להתעבר שם בבחי' הריון הנ"ל, כמו במשל אשה הרה כנ"ל. ולפעמים נפסד גם הדרך חכמה בעצמו באופן שאפי' איש אחר אינו יכול ליכנס לשם בבחי' הריון לגלות ולהוציא זה הדרך לעולם, והוא מעוות לא יוכל לתקון וחטון לא יוכל להימנות, שנאמר דרך חכמה לעבודת ה' מן העולם, דרך שעל ידה אפשר היה ללמד דעת ותשובה להמוני בני אדם, נאבדה ונסתלקה, שזה בחי' מיתה האשה הרה כנ"ל.

ולפי הפגם כן העונש כמו שמפורש בתורה, [כ"ז] אם לא יהי' אסון באשה אלא רק העובר ימות עונש יענש הנוגף בממוץ, היינו עניות שנעשה כשאיין הפגם גדול כ"כ כנ"ל.

ואם יהי' אסון [ל'] באשה דהיינו שגרמו להפסיד גם הדרך חכמה בעצמו כנ"ל אזי ונתת נפש תחת נפש היינו מיתה כנ"ל. ה' יצילנו : והכל נגרם בגלל מחלוקת שהיא כעס על חברו שצריך לקיים בו ואהבת לרעך כמוך ובדרך כלל גם קבלת לשון הרע, שהיה חייב ללמד עליו זכות, ולקיים בעצמו להיות מן הנעלבין ואינן עולבין, ולקיים ידום וישתוק על חרפתו. וזה הבעל מחלוקת לא רק שלא קיים חובותיו הנ"ל עוד מסכן עצמו בהריגת לימוד של תלמיד שלא הגיע להוראה וברצח דרך לעבודת ה', ועל כן חייב מיתה או עניות.

עד כאן ביאור חבורתא לתורה כ' תנינא

ידי משה שם - פי' מביא ראיה למה נקראת התורה אמך לפי שהיתה מגדלתך בסיני ומביא ראיה מפסוק בדרך חכמה הורתך מלשון הריון. מהר"פ שם - בדרך חכמה הורתך הדרכתך במעגלי יושר פי' שהתורה היא כאם המדרכת ומורה דרך לבנה.

⁷⁰ גם בדפוס ירושלים ותולד - עיבור, ותולדו - עובר

⁷¹ בתשכ"ט נמחק הפסוק הזה (כנראה כיון שהוא המשך של הנ"ל)

⁷² בפסוק לא כתוב אם אבל עיין בכתובות לו: הגרסה ואם לא יהיה אסון עונש יענש

⁷³ מתולדו - בחי'

⁷⁴ שמות כא כב ולא יהיה אסון ורבינו נקט לשון גמ' כנ"ל

⁷⁵ שמות כא כג ואם אסון יהיה